

Struktury počítačových systémů

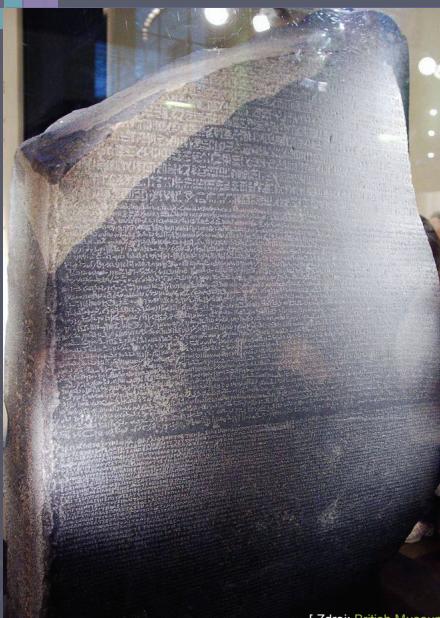
Přednáší: Richard Šusta

Verze 1.2 - opravené prohozené výsledky
ErrorOdd9a na snímku 38 a 39

1.1 - opravena chyba na snímku 48
+ vynechány neodpřednášené části

ČVUT-FEL v Praze – kód předmětu A0B35SPS

Omluva

Většina snímků
nebude v češtině

* neexistují vždy
jednotné české ekvivalenty
- známé budu však uvádět
v závorkách (cz:....)

* předmět se prvně přednášel
v roce 2009 pro anglické studenty
a znovu je v programu
pro zahraniční studenty,...

[Zdroj: British Museum]

SPS

Přednášející

Richard Šusta

richard@susta.cz

+420 2 2435 **7359**

Stránky předmětu

<https://moodle.dce.fel.cvut.cz/course/view.php?id=5>

<https://moodle.dce.fel.cvut.cz/> -> Kybernetika a robotika / Bakalářské předměty

<https://dce.fel.cvut.cz/> -> E-kurzy systému Moodle
-> Kybernetika a robotika / Bakalářské předměty

<http://susta.cz/fel/> nebo www.susta.cz/fel
-> Struktury počítačových systémů
-> Altera FPGA
-> Kurz FPGA

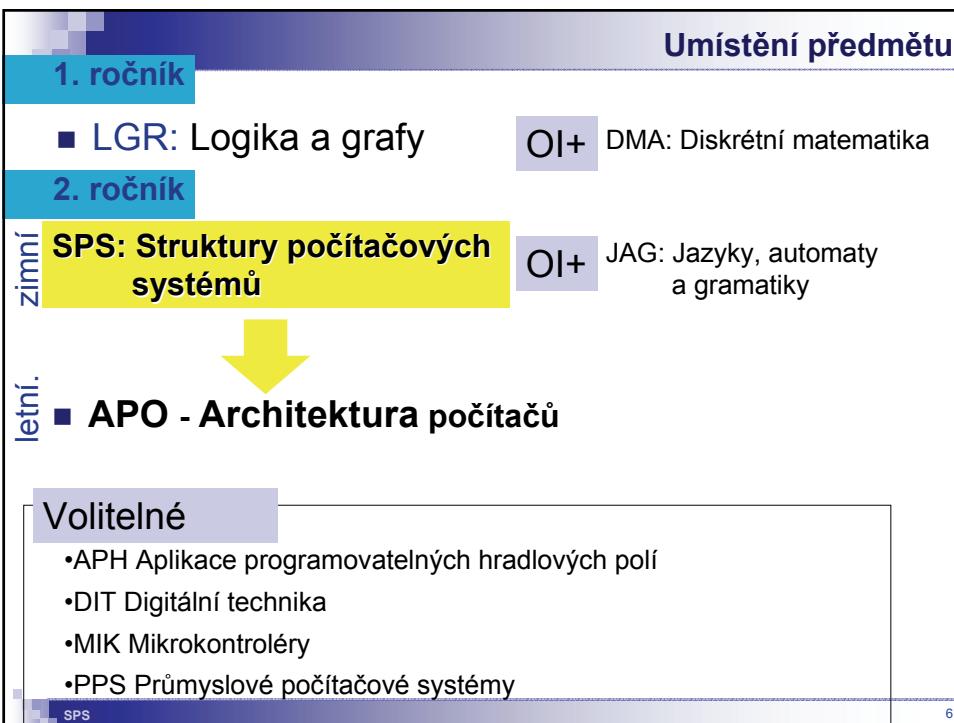
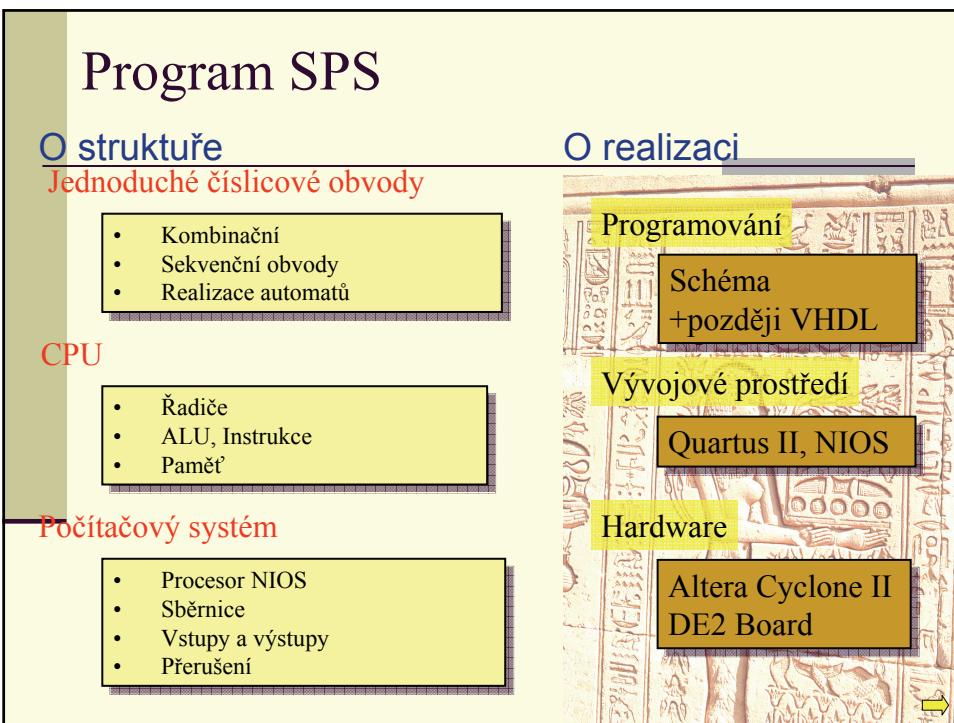
3

Obsah přednášky

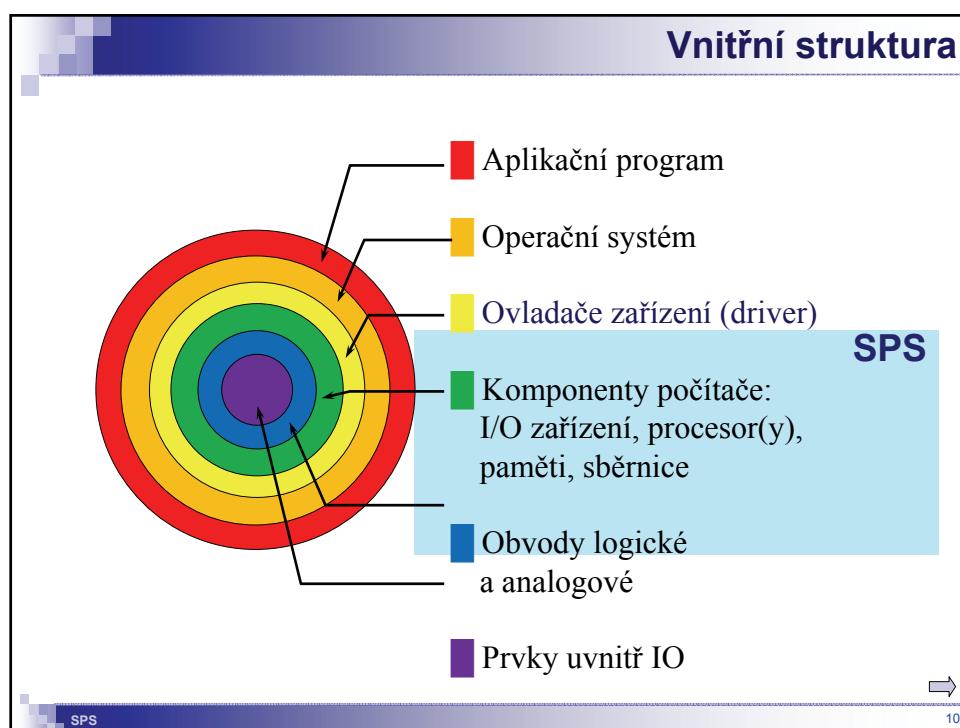
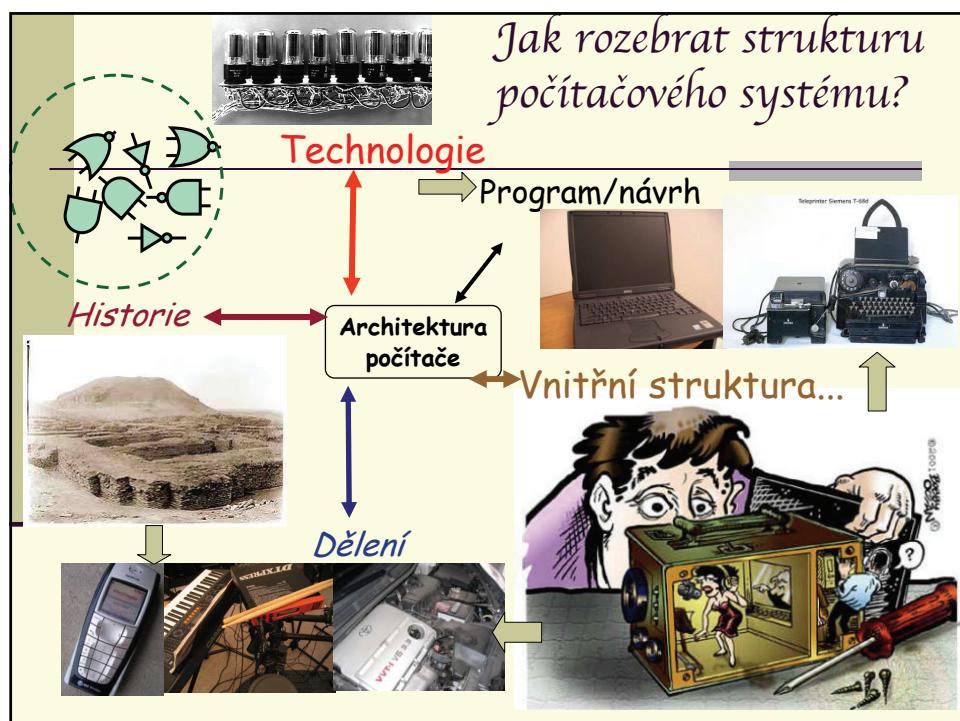
1. *O struktuře počítačových systémů
sekvenční versus paralelní*
2. *Geneze hradla na příkladu
...a proč se to máte učit*
 3. *Logická funkce
- matematický zápis versus realizace*
 4. *Booleovská algebra*

Předběžný přehled předmětu	
Hlavní téma přednášky	Cvičení
1 Logická funkce;	Organizace
2 Sekvenční obvody, čítače	Vývojové prostředí Quartus II
3 Minimalizace, hazardy.	Projektu 1 (čítače).
4 RTL syntéza a popisy v jazyce VHDL.	Projektu 2 (světelný had).
5 Serializace (RS232, PS-2, VGA).	Samostatná práce
6 Řadiče, příklad řadič LCD a klávesnice.	Projekt 3 (digitální hodiny).
7 Operace procesoru.	Samostatná práce.
8 Struktura procesoru. Cykly procesoru.	Projekt 4 (VGA).
9 FPGA procesorový systém NIOS.	Samostatná práce
10 Sběrnice, tvorba systému.	Samostatná práce.
11. Paměti. Přerušení.	Projekt 5 (procesorový systém NIOS)
12. Interfacing.	Samostatná práce.
13. Obvody FPGA a ASIC.	Samostatná práce.
14. týden odpadne na svátcích	

Literatura	
Přednášky + cvičení	
1.	Enoch O. Hwang: Digital Logic and Microprocesor Design with VHDL, Electronix 2004, 513 s.
2.	Bayer, J. - Hanzálek, Z. - Šusta, R.: <i>Logické řízení</i> . 2. vyd. Praha: ČVUT 2008. 270 s. ISBN 978-80-01-04106-2.
3.	Bayer, J. - Šusta, R.: <i>Logické řízení - cvičení</i> . 1. vyd. Praha: ČVUT 2008. 208 s. ISBN 978-80-01-04105-5.

Computer

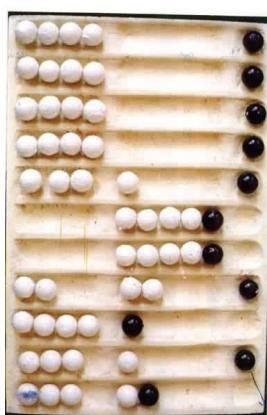
A long history of TECHNOLOGY

Digital computers -> Simple +/- tasks

- **Calculus** (cz:kalkul) from Greek name for **pebbles** (cz: oblázek, valounek)
- **Abacus**, pl. **abaci** or abacuses (cz:abakus, abak, počítadlo)

*the first appearance in Sumer,
2700-2300 BC*

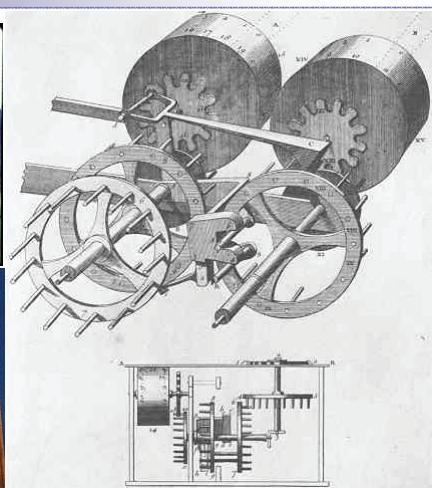
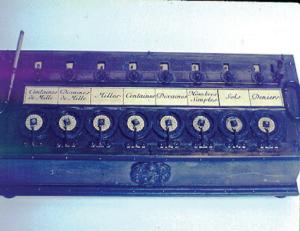

*an adapted abacus
is used until today*

[Photo: Martina Nicols in Georgia (cz:Gruzie)]

Blaise Pascal's Pascaline (1645) - Simple +/- operations

SPS

13

Ancient analog computers -> Complex tasks

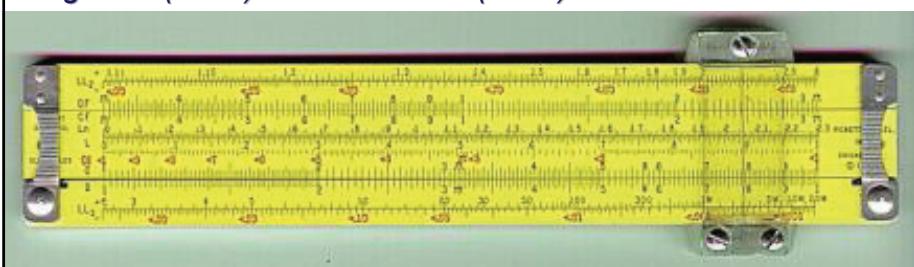
Astrolabe

(cz:*astroláb, -u, m.; astrolabium, -ia, s.*)

150 BC Greek astronomer and geographer Hipparchos z Bithynie

Slide rule (cz:*logaritmické pravítko*)
Oughtred (1621) and Schickard (1623)

SPS

14

1943 Analog computer Whirlwind from MIT

Fast, but inexact

About 100

103.5

103.5

Digital has only one interpretation

SPS

15

1944 Mark I Calculator

Weight 4500 kg, built from 800 km wires and 3500 relays,
Memory: 72 words with 23 digits

SPS

16

The First Computer Bug

- Grace Murray Hopper found the first computer bug beaten to death in the jaws of a relay of Mark I computer.

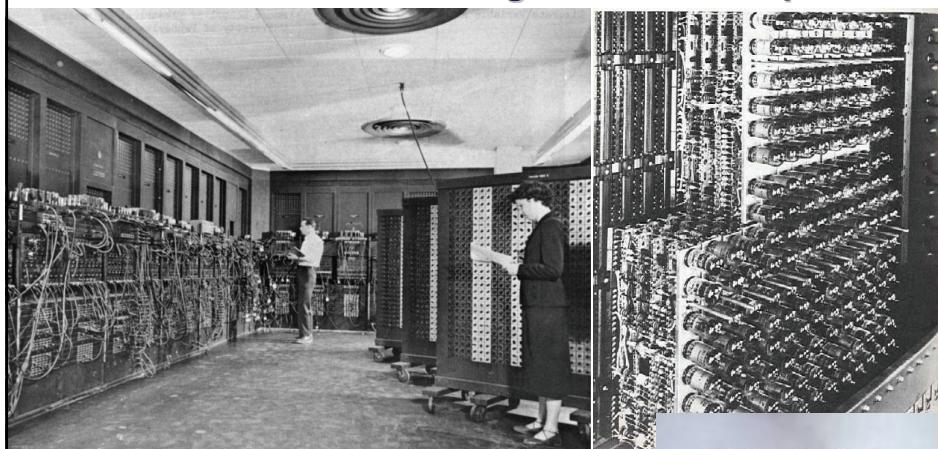

Numbered pages
for USA patents

Lab book!!

92
9/9
0500 Auton started
1000 " stopped - auton ✓ { 1.2700 9.037 547 025
13'00 1020 1P - m 2.13057 846 985 error
032 PRO = 2.13047 645
conv ✓ 2.13047 645
Relays 621 m 032 failed special speed test
in relays 11.00 test.
Relays changed
Started Casing Tape (Sine check)
1525 Started Utility Reader test.
1545 Relay #70 Panel F
(moth) in relay.
First actual case of bug being found.
1600 Auton started.
1700 clear form.

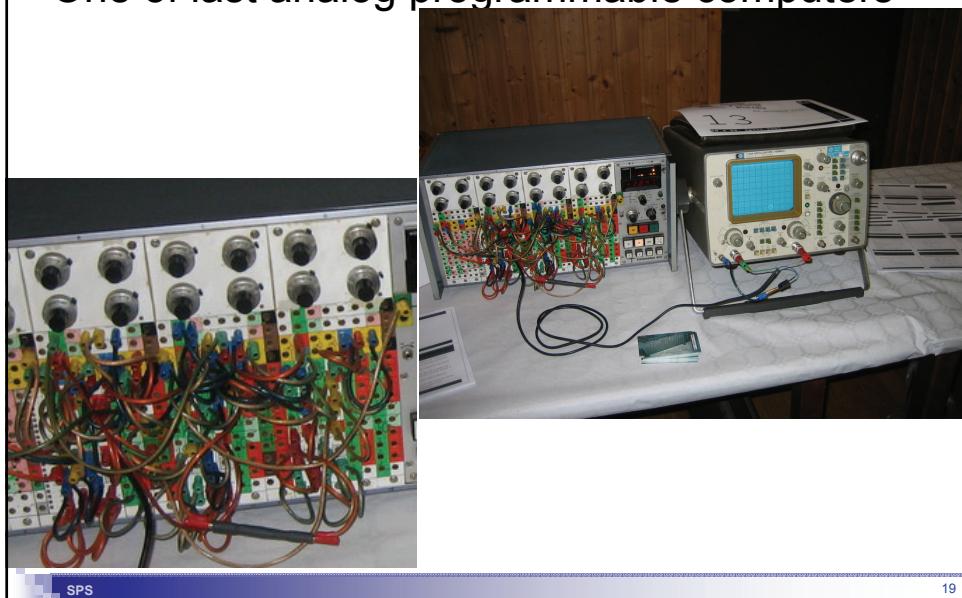
1946 The ENIAC: Electronic Numerical Integrator and Computer

Weighed over 30 tons, and stored a maximum of twenty 10-digit decimal numbers

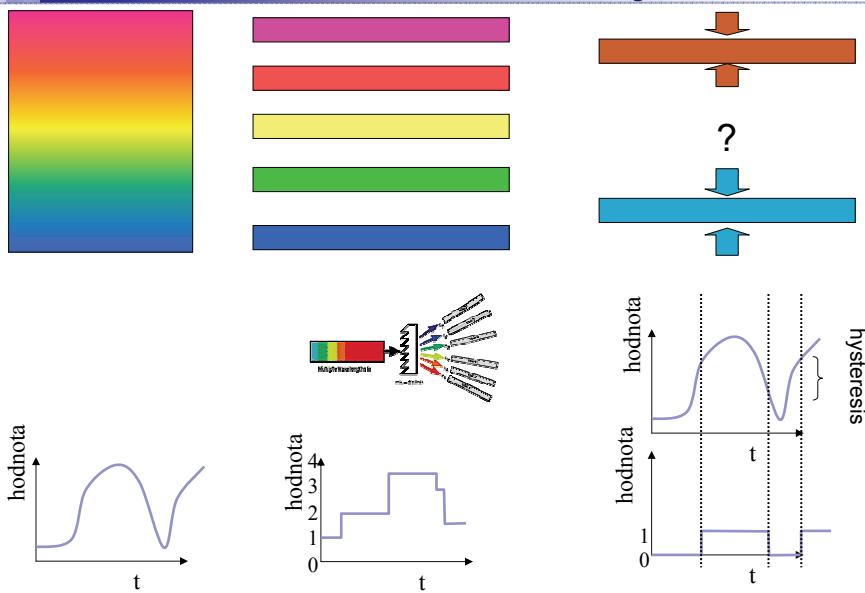
Analog Computers ???

- One of last analog programmable computers

SPS 19

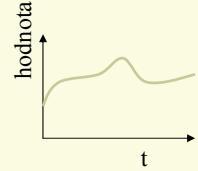
Analog offers Continuous Spectrum Digital offer distinct Steps

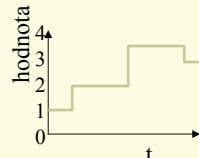
SPS 20

Pojmem signál v SPS...

- Analogový signál
teoreticky nekonečně mnoho hodnot

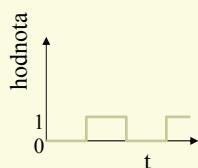

- Digitalní (číslicový) signál
konečný počet hodnot

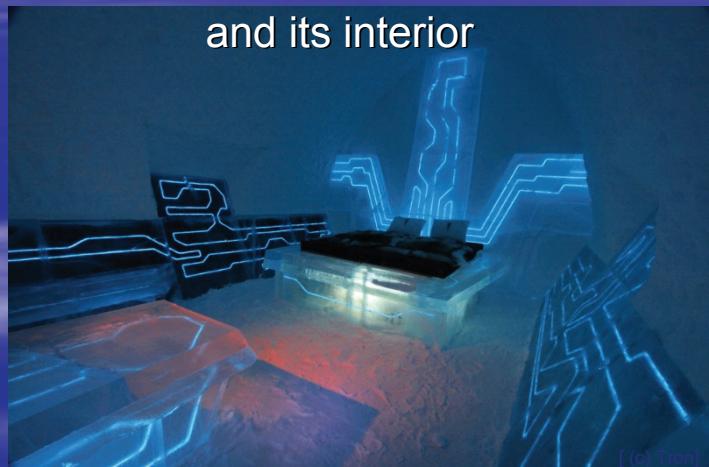
- Binární signál

- digitální signál o 2 hodnotách značených '0' a '1' nebo 'low' a 'high' či 'true' a 'false' ...
-> Java typ boolean
= one **binary digit** = **bit**

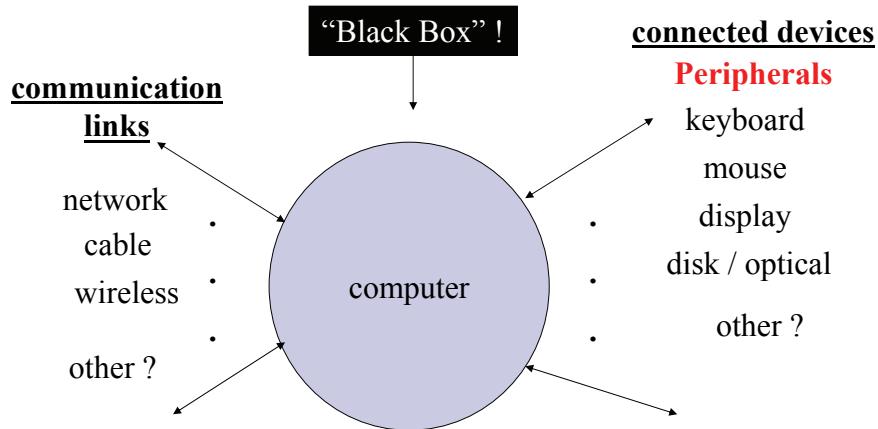
Sequential Computer System

and its interior

[(c) Tron]

What should I know already about Digital Computer ?

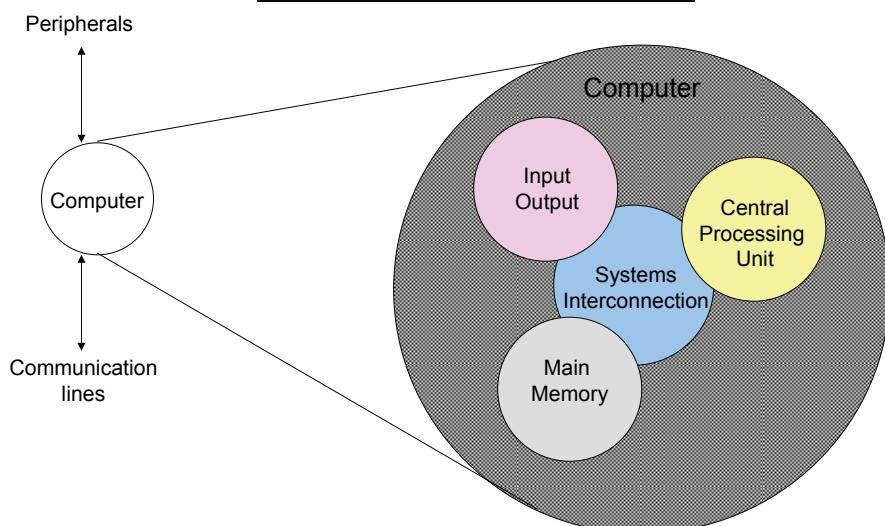

SPS

23

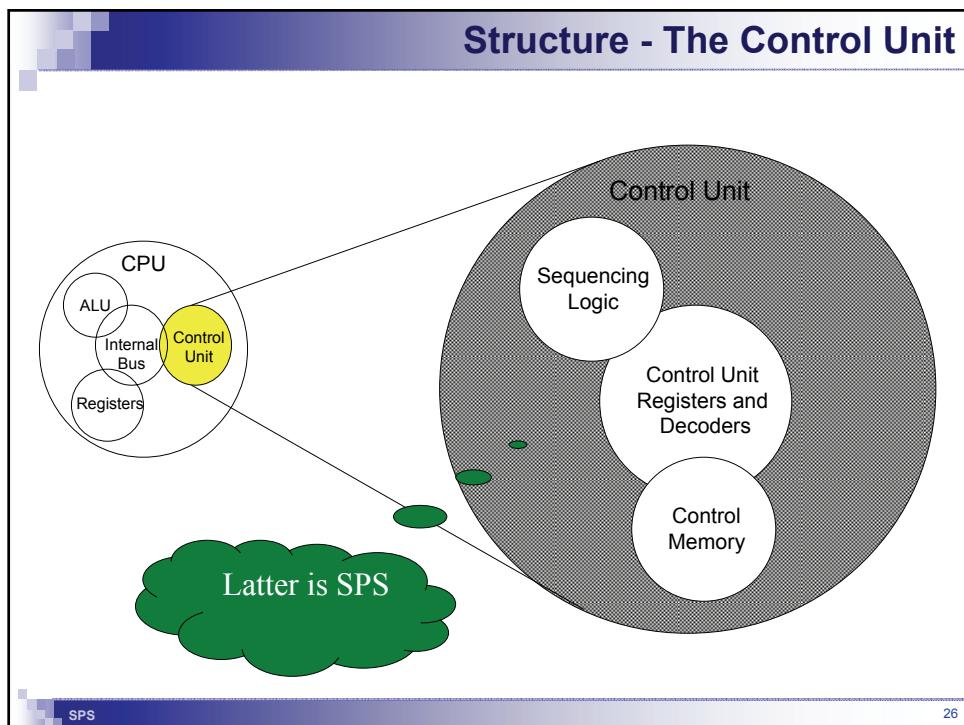
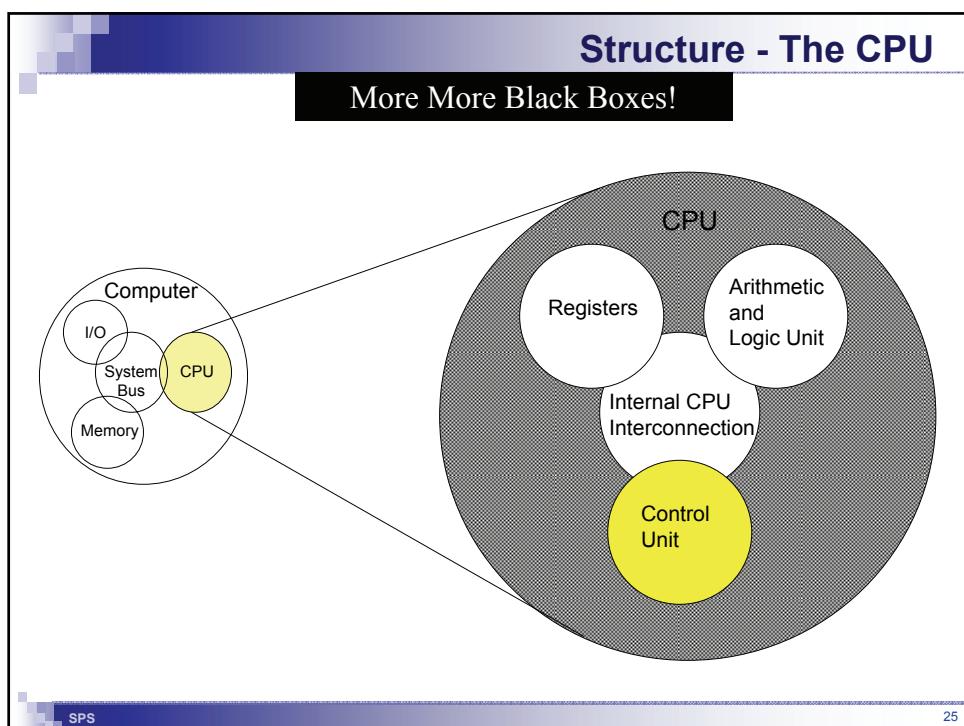
Structure - Top Level

More Black Boxes!

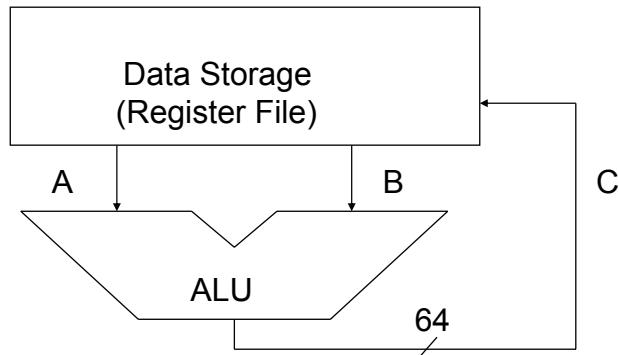

SPS

24

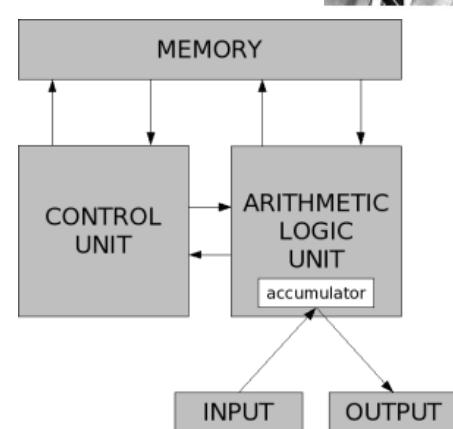
Microprocessor-based Systems

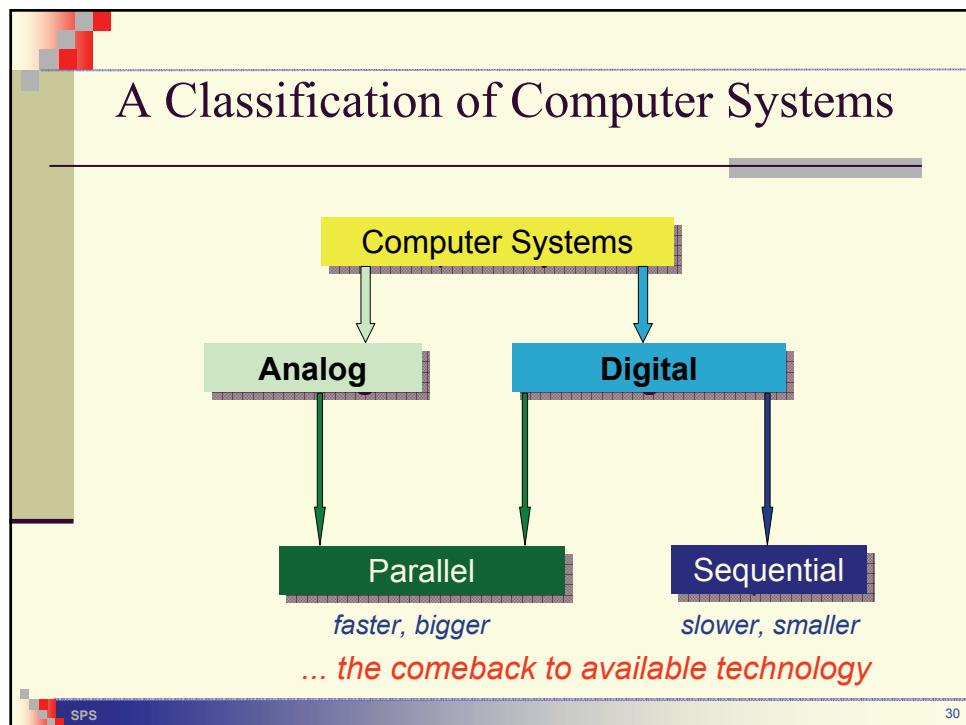
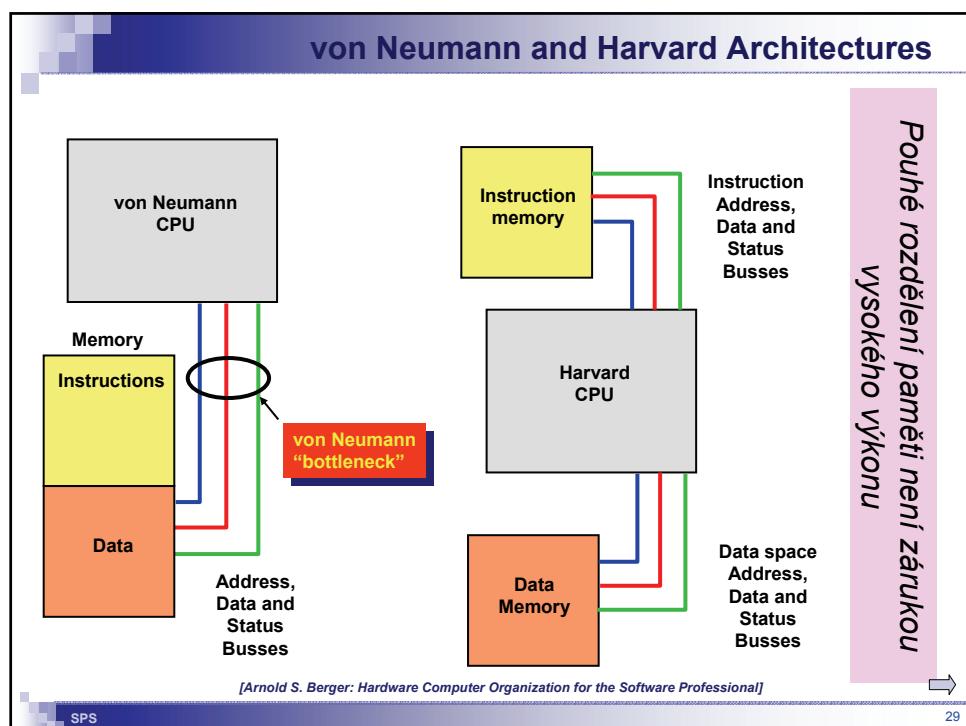

- Generalized to perform many functions well.
- Operates on fixed data sizes.
- Inherently sequential.

Von Neumann Machine, 1945

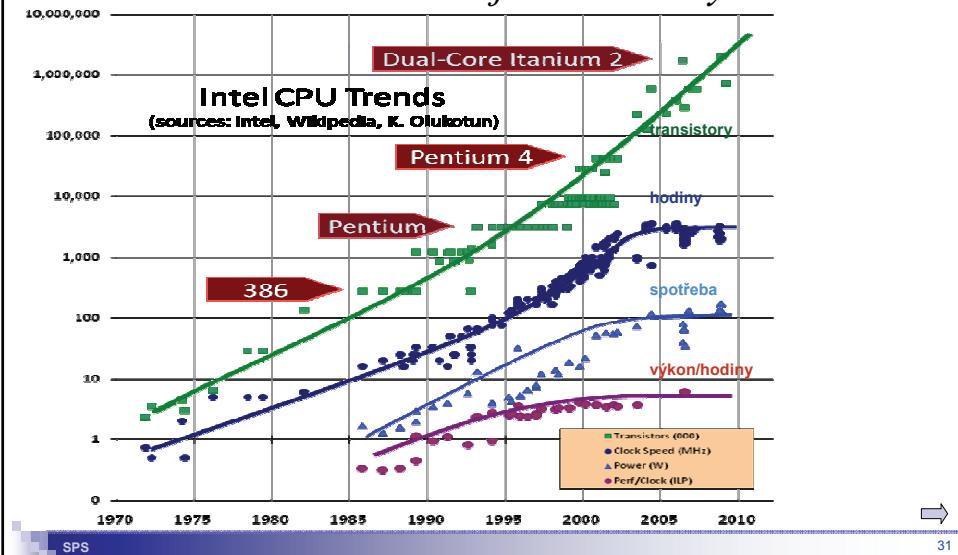
- Stored-program Model
 - Both data and programs are stored in the *same* main memory
- Sequential Execution
- Memory, Input/Output, Arithmetic/Logic Unit, Control Unit

Moore Law

- Gordon Moore, spoluzakladatel Intelu, v roce 1965 prohlásil :
"Počet transistorů se zdvojnásobí každým rokem"

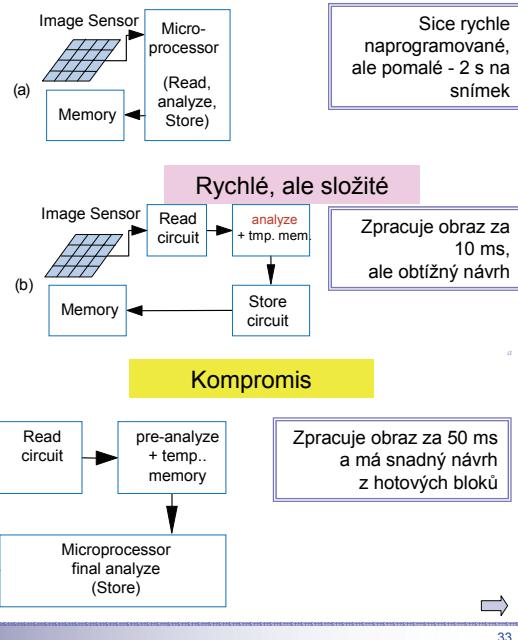

Logická funkce

realizace

Příklad vlastního systému...

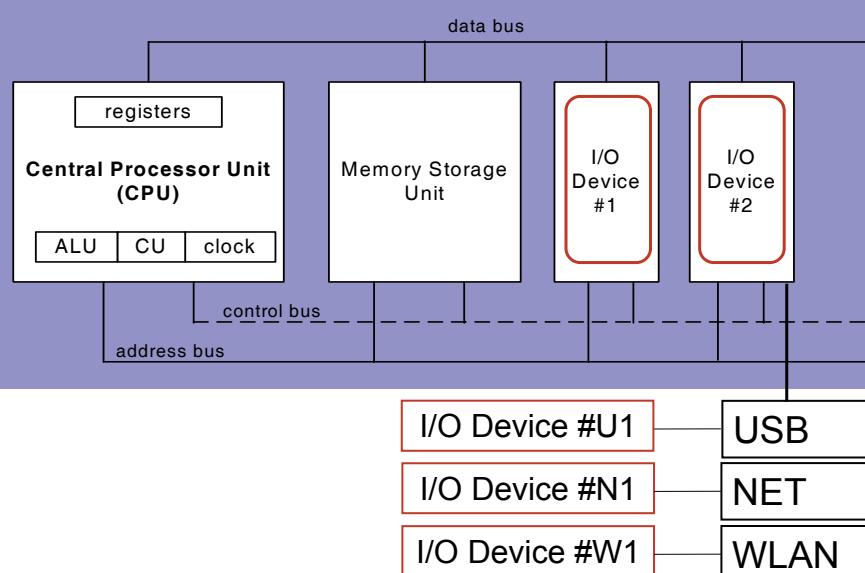
1. Procesor provádí operaci příliš pomalu
2. Realizujeme výpočetní operace v hardwaru
3. Urychlíme ho realizací **jen části** výpočetních operací v hardwaru, který pracuje paralelně

SPS

33

Struktura se týká i vstupů a výstupů

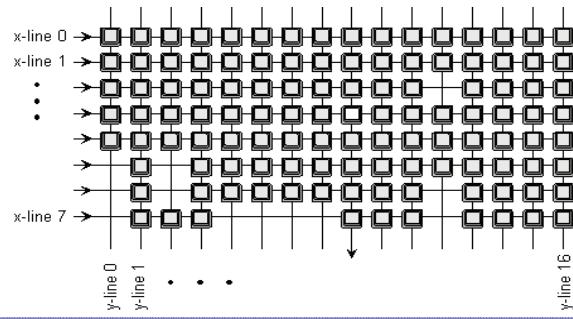
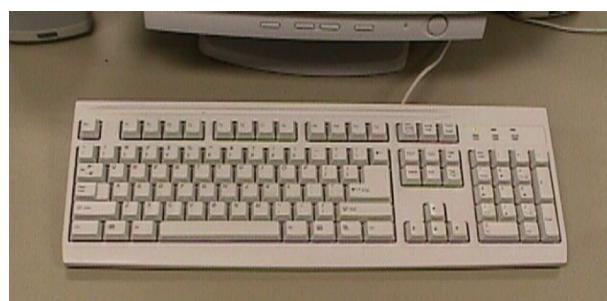

Example

Design parity checker for keyboard

Keyboard scan matrix

Hexadecimální scan kód = x-y souřadnice

8 datových bitů											
lichá parita	P	7	6	5	4	3	2	1	0		
<i>Lichá parita (eng:odd parity) = zapíše se 1 nebo 0 do nejvyššího bitu, aby přenášeném 9-bitové slovo mělo lichý počet jedniček</i>											
ESC 76	F1 05	F2 06	F3 04	F4 0C	F5 03	F6 0B	F7 83	F8 0A	F9 01		
~ 0E	! 16	@ 1E	# 26	\$ 25	% 2E	^ 36	& 3D	* 3E	(46		
TAB 0D	Q 15	W 1D	E 24	R 2D	T 2C	Y 35	U 3C	I 43	O 44		
Caps Lock 58	A 1C	S 1B	D 23	F 2B	G 34	H 33	J 3B	K 42	L 4B		
Shift 12	Z 1Z	X 22	C 21	V 2A	B 32	N 31	M 3A	,< 41			
Ctrl 14	Alt 11	Space 29				Alt E0 11	Ctrl E0 14				
↑ E0 75	→ E0 74	← E0 6B	↓ E0 72								

SPS

37

Parita in C++

```
// Is an error in odd parity of 9 lower bits
bool ErrorOdd9a(int data)
{
    bool odd = true;
    for(int mask=1; mask < 0x100; mask=mask*2)
        if((data & mask) != 0) odd = !odd;
    bool bit8 = (data & 0x100) != 0;
    return bit8 != odd;
}
int _tmain(int argc, _TCHAR* argv[])
{
    bool error1=ErrorOdd9a(0);           // true
    bool error2=ErrorOdd9a(1);           // false
    bool error3=ErrorOdd9a(0x101);       // true
    bool error4=ErrorOdd9a(0xFF);        // false
    return 0;
}
```

SPS

38

Parita in C++

```
// Is an error in odd parity of 9 lower bits
bool ErrorOdd9(int data)
{
    bool odd = true;
    for(int mask=1; mask <= 0x100; mask *=2)
        { if( (data & mask) !=0 ) odd = !odd; }
    return odd;
}
int _tmain(int argc, _TCHAR* argv[ ])
{
    bool error1=ErrorOdd9a(0);           // true
    bool error2=ErrorOdd9a(1);           // false
    bool error3=ErrorOdd9a(0x101);       // true
    bool error4=ErrorOdd9a(0xFF);        // false
    return 0;
}
```

SPS

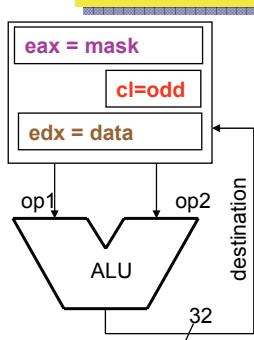
39

Parita in C language -> sequential operation

C program

```
bool ErrorOdd9(int data)
{
    bool odd = true;
    for(int mask=1; mask <= 0x100; mask *=2)
        { if( (data & mask) !=0 ) odd = !odd; }
    return odd;
}
```

Assembler x86


```
/*...*/
0401008 mov cl, 1;          //bool odd = true;
040100D mov eax, 1;         //int mask=1;
0401010 test edx, eax      //if( (data & mask) !=0
0401012 je 401019h
0401014 test cl, cl; sete cl //odd = ! odd;
0401019 add eax,eax        //mask *=2
040101B cmp eax,100h        //mask <= 0x100
0401020 jle 401010h
}
00401022 movzx eax,cl      //return odd;
/*...*/
00401026 ret

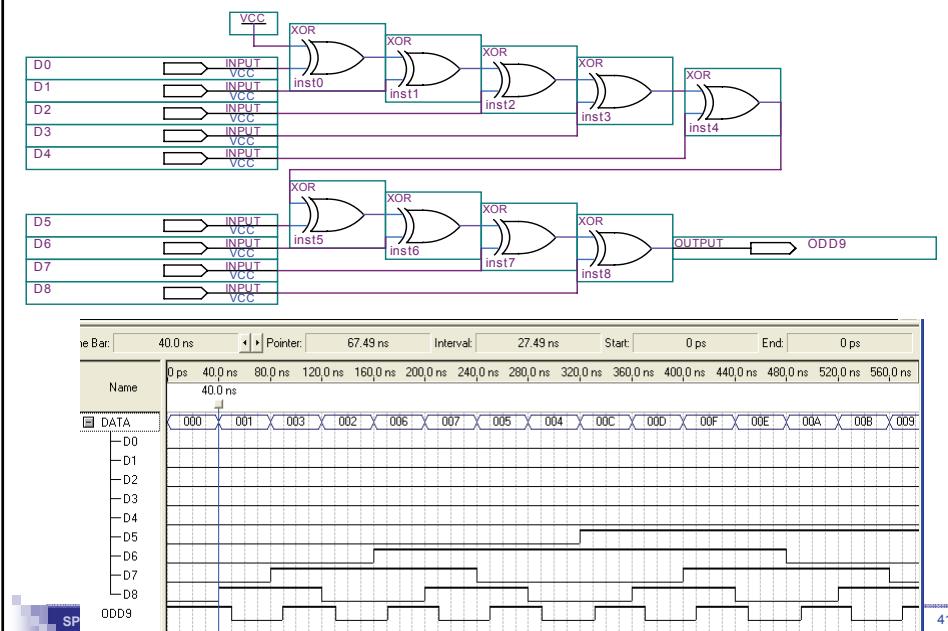
```

test ≡ logic and
sete cl ≡ zero-flag->cl

SPS

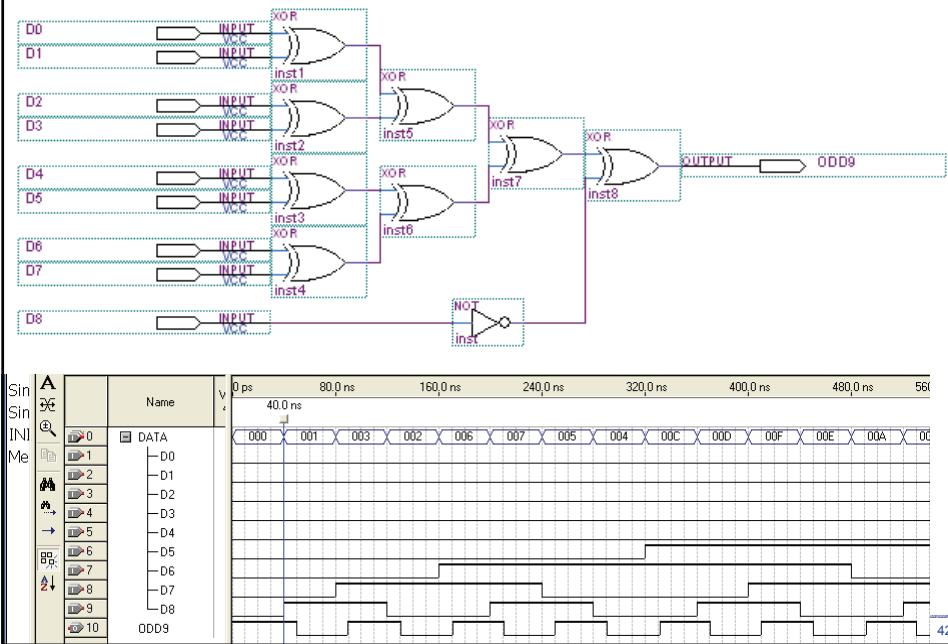
40

Conversion to parallel odd parity tester

41

Odd parity tester - optimized???

42

XOR – důležité vlastnosti

$$\left. \begin{array}{l} x \oplus 0 = x \\ x \oplus 1 = \bar{x} \end{array} \right\} \text{často využíváno v logických obvodech pro řízení polarity signálu}$$

$$x \oplus x = 0 \quad \text{časté v procesorech pro nulování registru}$$

$$x \oplus \bar{x} = 1$$

$$x \oplus \bar{y} = \bar{x} \oplus y = \overline{(x \oplus y)}$$

XOR je komutativní a asociativní operace.

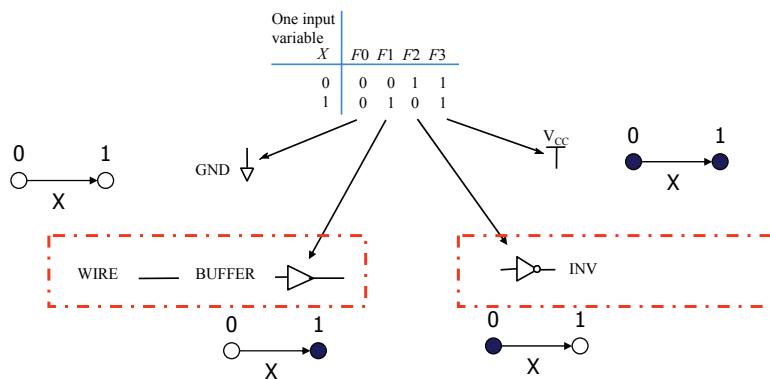
$$x \oplus y = y \oplus x$$

$$(x \oplus y) \oplus z = x \oplus (y \oplus z)$$

Logická funkce

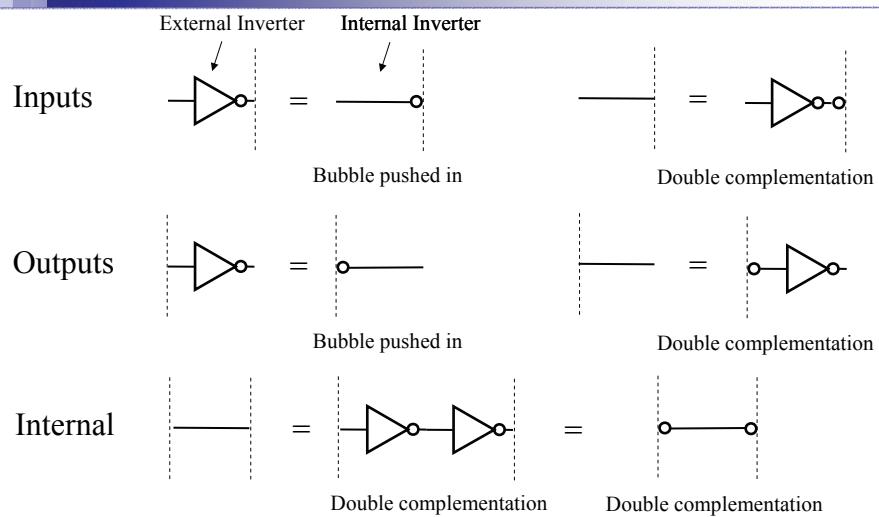
realizace

Všechny funkce 1 vstupních proměnné

Podle Richard S. Sandige, Digital Design Essentials, Prentice-Hall, 2002. p 130 45

Negace na signálových vodičích

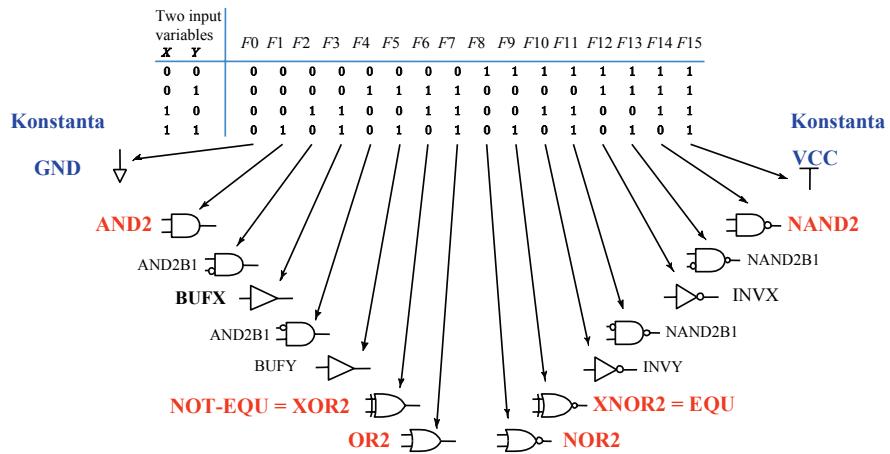

Můžeme kreslit obvody v mnoha formách, graficky různých, ale funkčně ekvivalentních

SPS

46

Všechny funkce 2 vstupních proměnných

SPS

Podle Richard S. Sandige, Digital Design Essentials, Prentice-Hall, 2002. p 130

47

Which is the minimal number of logical connectives?

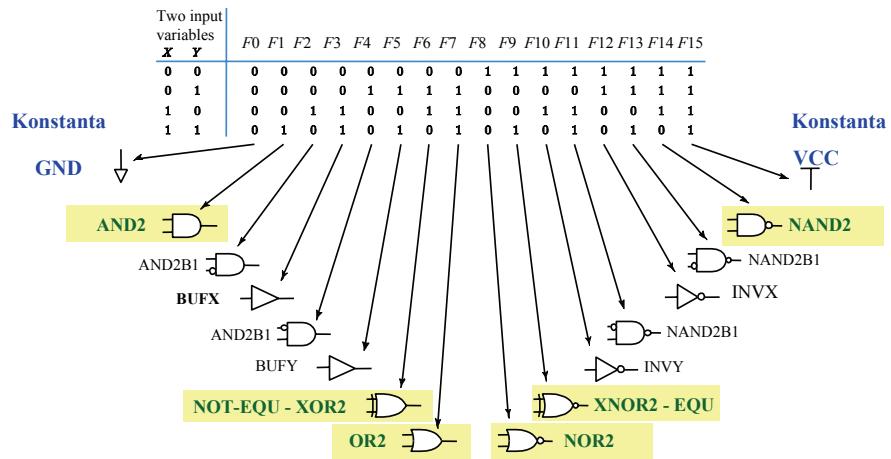
Functionally complete systems:

- One element
 - { nand2 } Scheffer's NAND
 - { nor2 } Pierce's NOR
- Two elements
 - { inv, and2 },
 - { inv, or2 },
 - and another 16 pairs

SPS

48

Všechny funkce 2 vstupních proměnných

Pouze zvýrazněné funkce se vyráběly jako IO

Boolean Functions of 2 Variables

Function	Name	Comments
$F_0 = 0$	Null	Binary constant 0
$F_1 = x \cdot y$	AND	x and y
$F_2 = x \cdot y'$	Inhibition	x , but not y
$F_3 = x$	Transfer	x
$F_4 = x' \cdot y$	Inhibition	y , but not x
$F_5 = y$	Transfer	y
$F_6 = x \cdot y' + x' \cdot y$	Exclusive OR	x or y , but not both
$F_7 = x + y$	OR	x or y (or both)
$F_8 = (x+y)'$	NOR	NOT-OR
$F_9 = x \cdot y + x' \cdot y'$	Equivalence	x equals y
$F_{10} = y'$	Complement	NOT y
$F_{11} = x + y'$	Implication	If y , then x
$F_{12} = x'$	Complement	NOT x
$F_{13} = x' + y$	Implication	If x , then y
$F_{14} = (x \cdot y)'$	NAND	NOT-AND
$F_{15} = 1$	Identity	Binary constant 1

Standardní hradla					
Buffer		$Y = a$	Invertor		$Y = \bar{a}$
AND		$Y = ab$	NAND		$Y = \overline{ab}$
OR		$Y = a+b$	NOR		$Y = \overline{a+b}$
XOR		$Y = a\bar{b} + \bar{a}b$ $Y = a \oplus b$	XNOR		$Y = ab + \bar{a}\bar{b}$ $Y = a \equiv b$
<p>Negace</p>					

SPS

51

Různé znaky pro operace Booleovské algebry					
Název	NOT	AND	OR	XOR	
výstup je 1 když:	Vstup 0	Oba vstupy jsou 1	Aspoň jeden vstup 1	Vstupy jsou různé	
Operátor a některé alternativy	x' $\neg x$ or \overline{x}	$x \cdot y$ $x \wedge y$	$x + y$ $x \vee y$	$x \oplus y$ $x \neq y$	
Možný zápis ve výrazu	$\neg x$	$x \times y$ či $x.y$	$x + y$	$x \text{ xor } y$	
Bitové operace C,C#, Java	$\sim x$	$x \& y$	$x \mid y$	$x \wedge y$	
Schémata symbol					
V textu budeme používat zvýrazněné symboly					

SPS

52

Variations in Gate Symbols

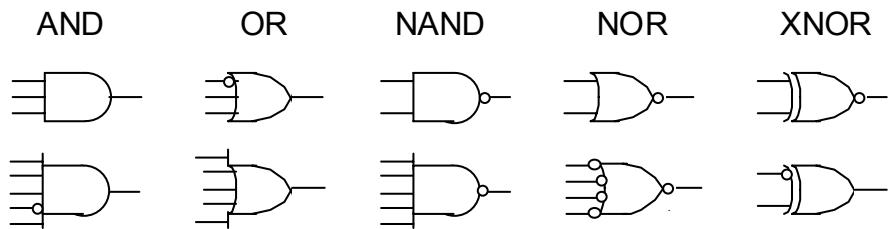

Figure 1.2 Gates with more than two inputs and/or with inverted signals at input or output.

SPS

53

Signal Bundles

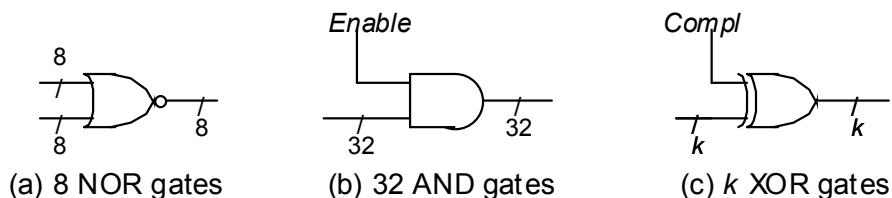

Figure 1.5 Arrays of logic gates represented by a single gate symbol.

SPS

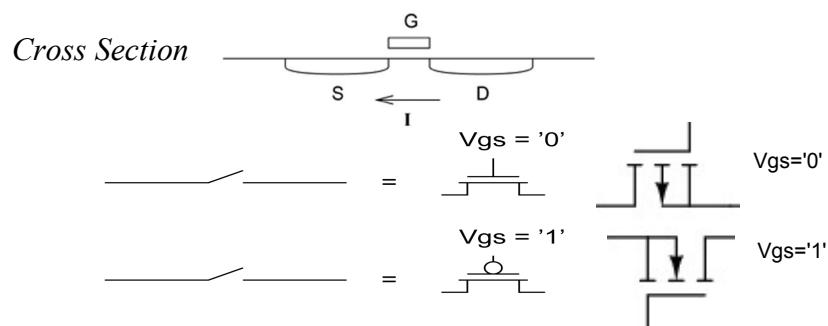
54

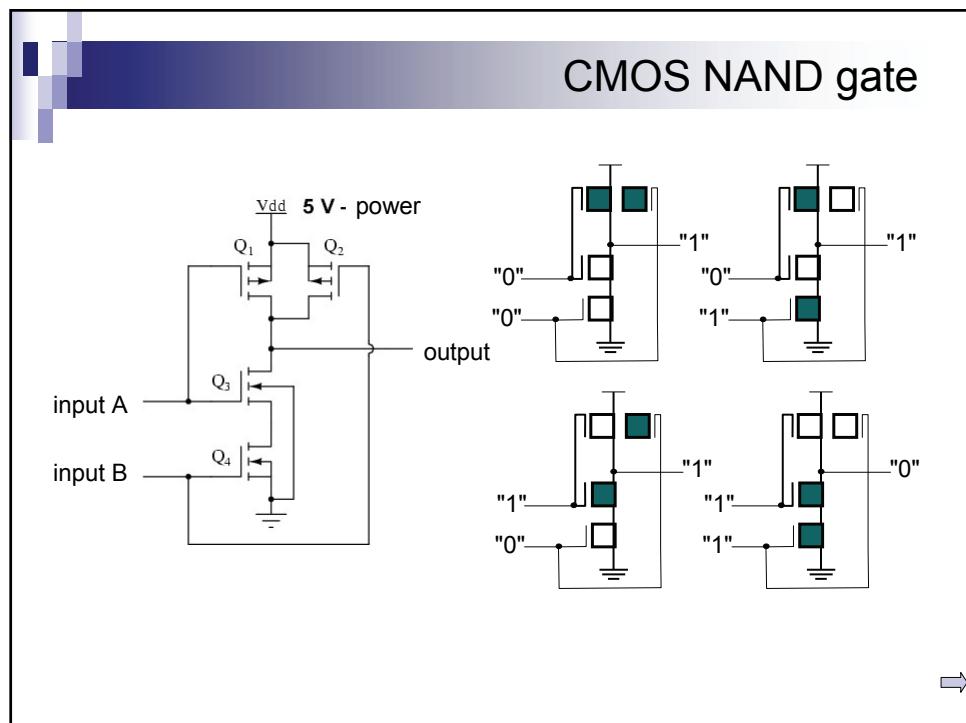
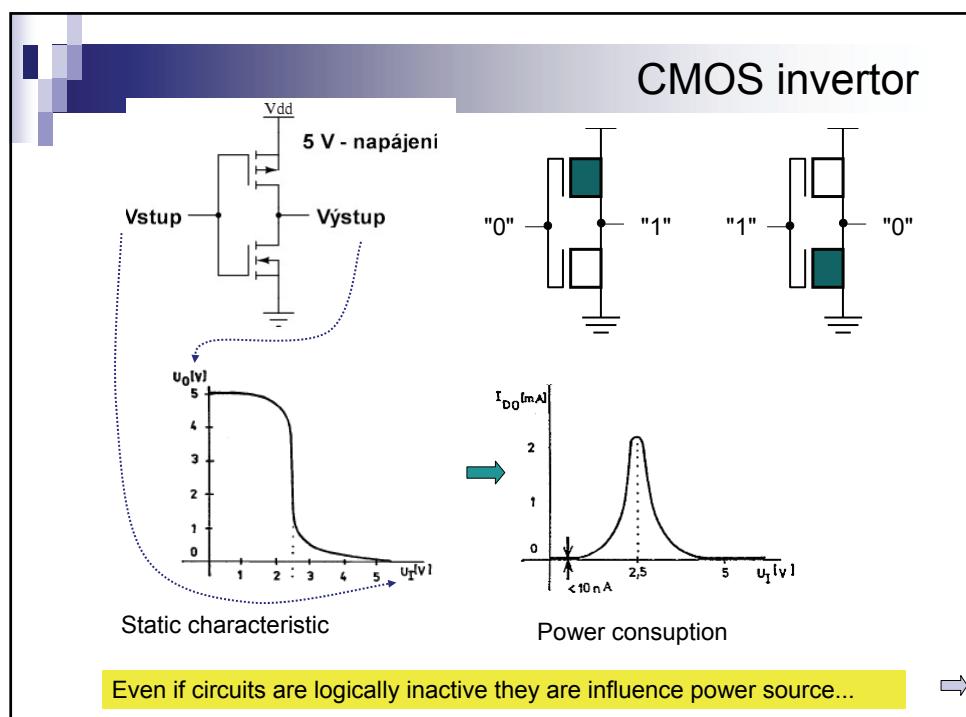
Logická funkce

realizace

CMOS Devices

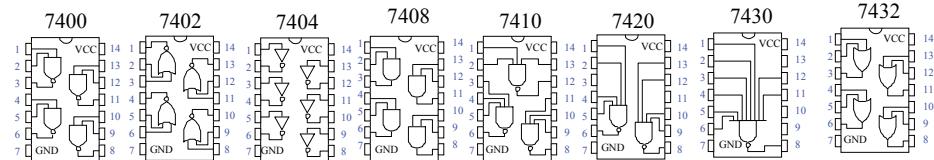
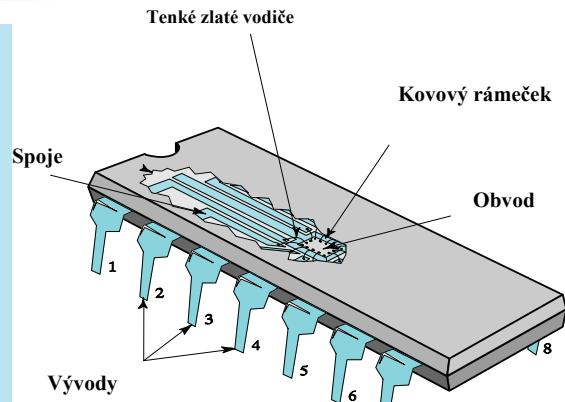
Complementary MOSFET (Metal Oxide Semiconductor Field Effect Transistor).

Hradla logické obvody řady 7400

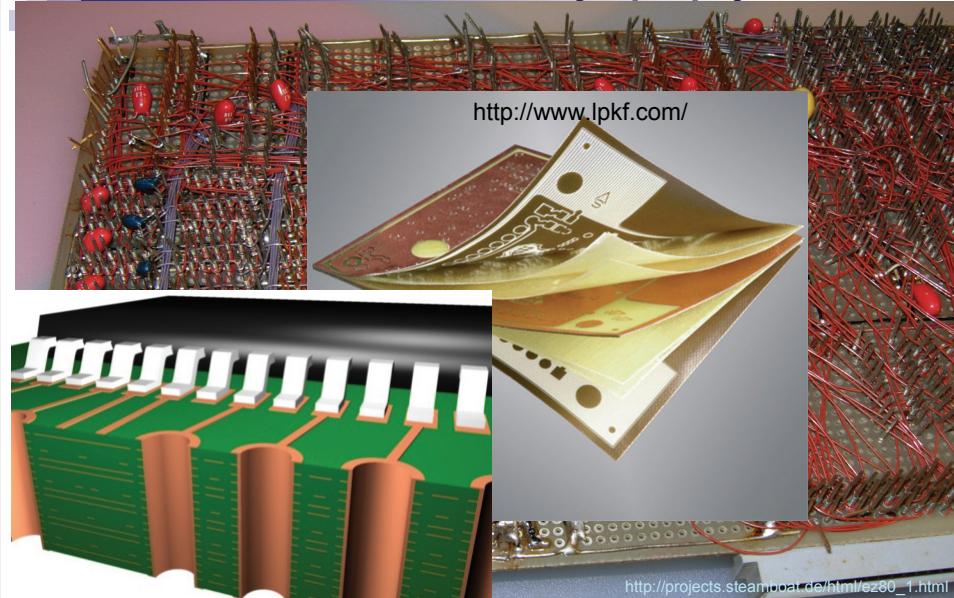
TTL IO 74... se dnes již skoro nepoužívají, ale jejich řada od 7400 cca do 74899 zůstává vhodnou typovou kolekcí obvodů pro návrhy.
Seznam viz. [Wikipedia](#) („seznam obvodů řady 74“)

SPS

59

Drahé vnější propojení obvodů

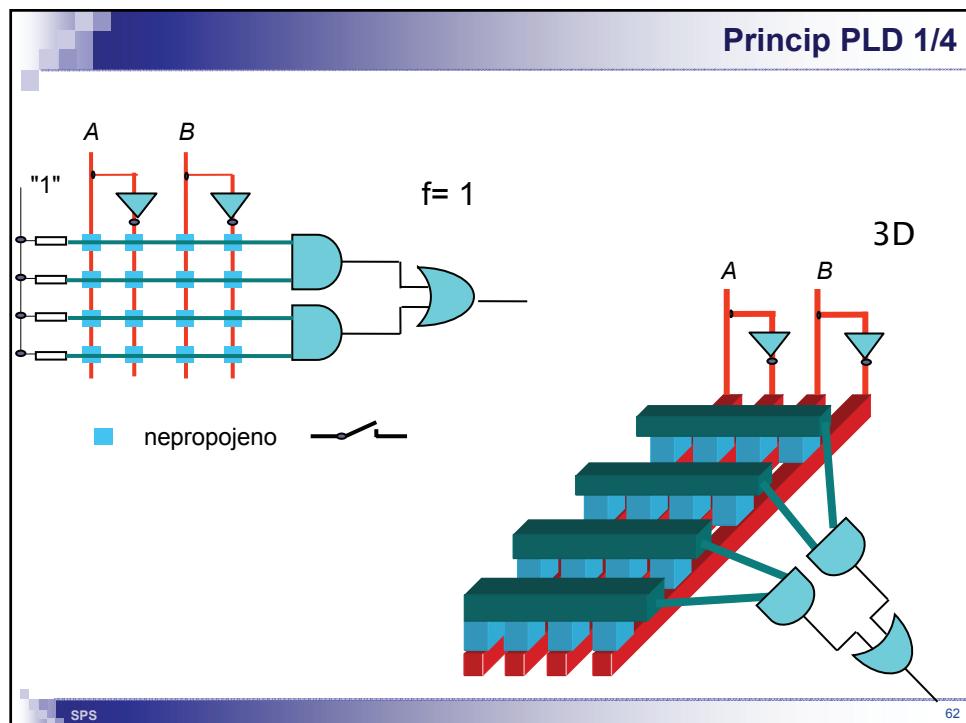
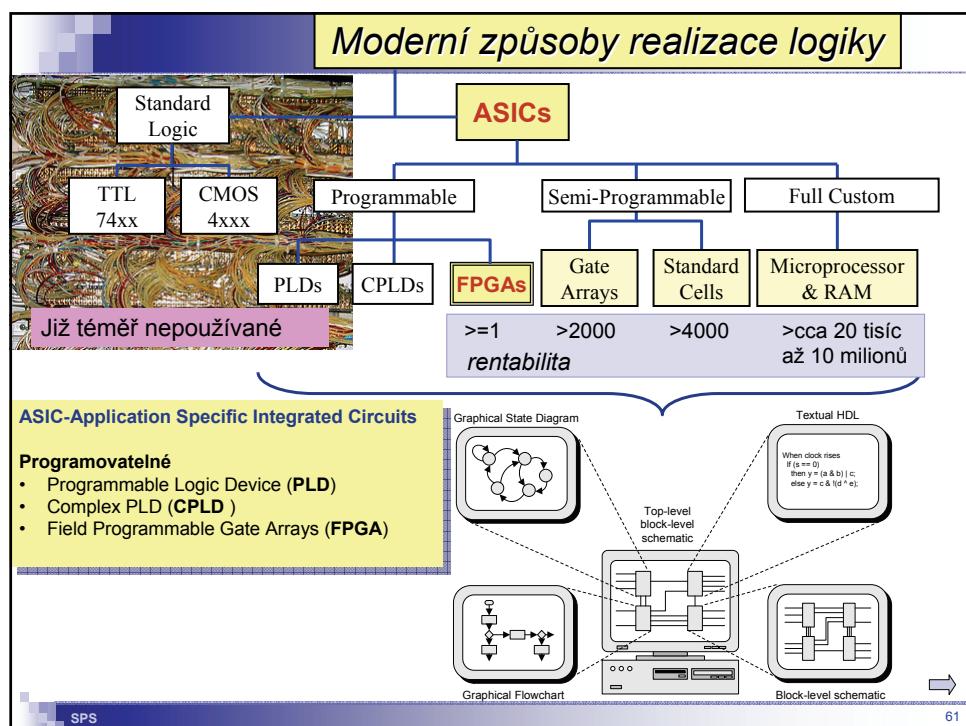

<http://www.elkisoft.com/md/mdhelp/chapters/triplate.html>

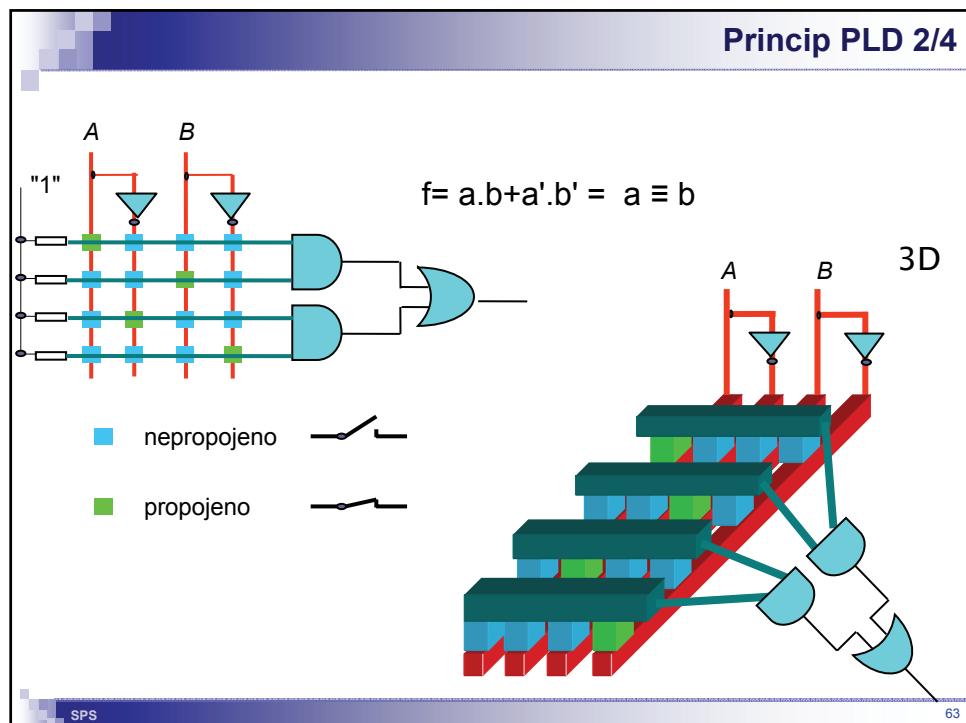

60

SPS

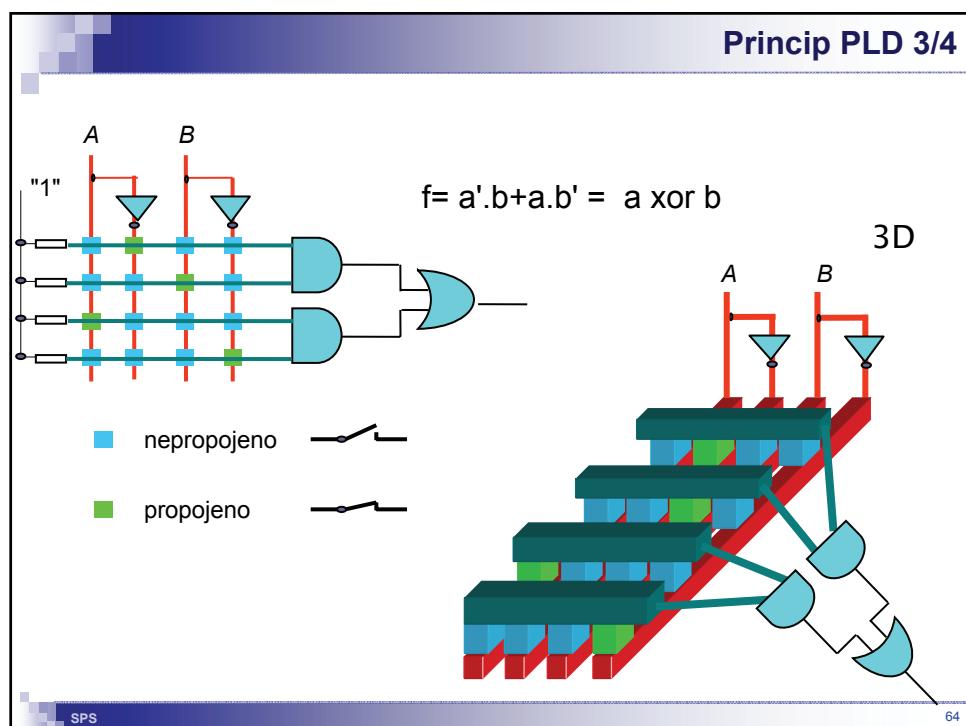
Princip PLD 2/4

SPS

63

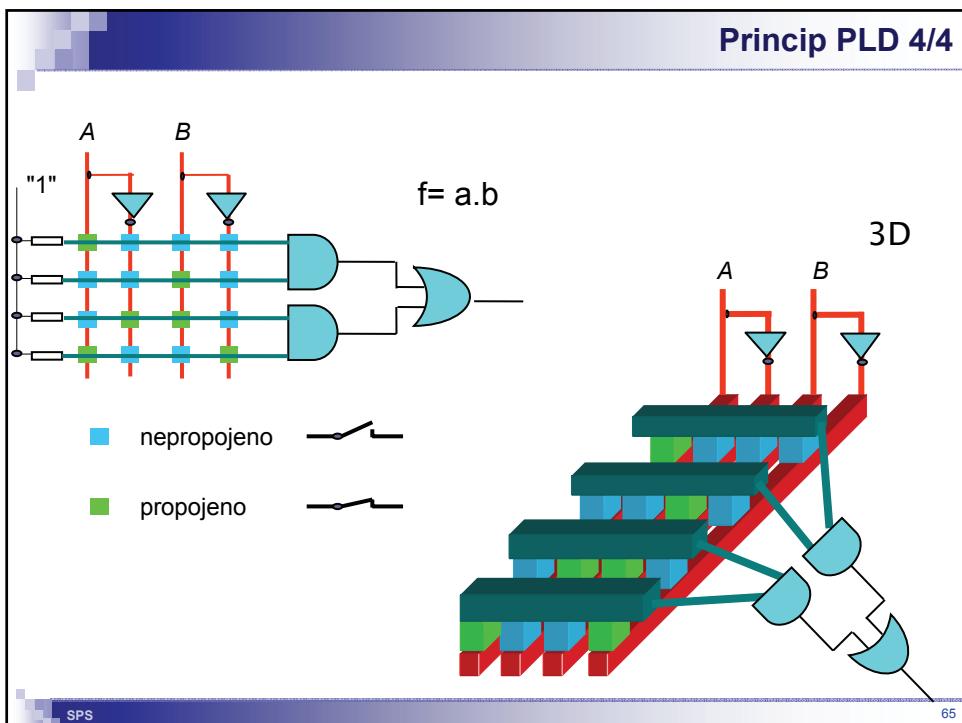
Princip PLD 3/4

SPS

64

Princip PLD 4/4

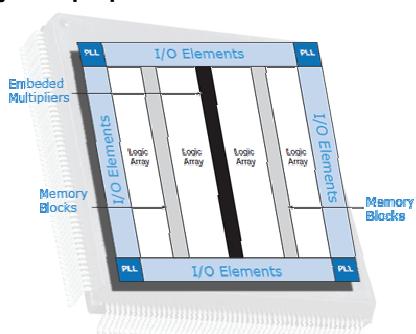
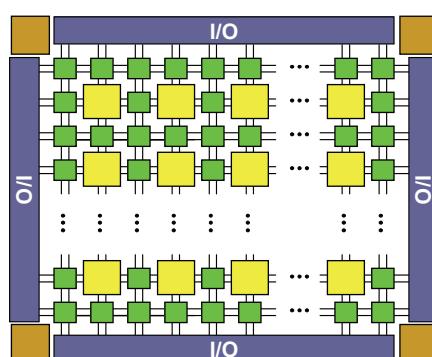

SPS

65

Běžná architektura FPGA

■ Logická či speciální funkce ■ Propojovací přepínače

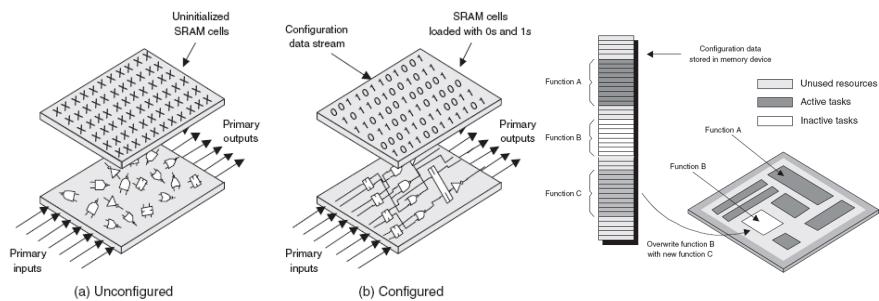
- Programovatelné I/O bloky
- Distribuce hodin, fázové závěsy (PLL – Phase-locked-loop)
- Logická či speciální funkce
- Propojovací přepínače

SPS

66

Konfigurace FPGAs

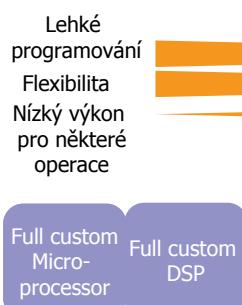

Zdroj: S. Reda, FPGA

SPS

67

FPGA pozice

Obtížné programování
Pevná funkce
Vysoký výkon pro zamýšlené operace

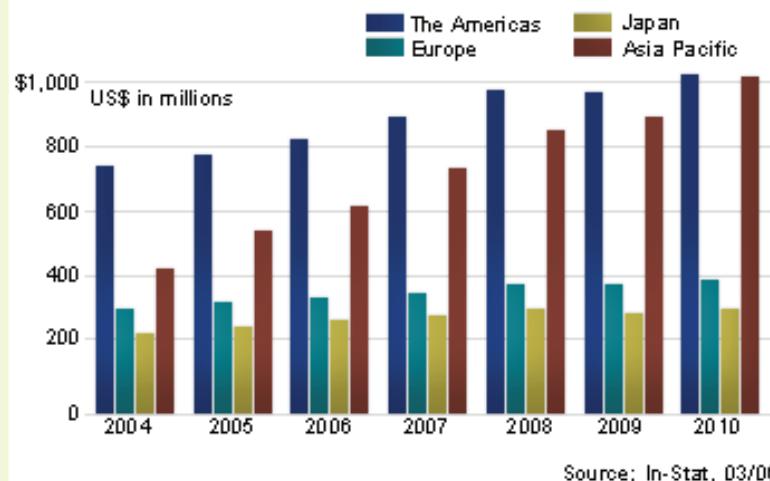
Výrobci nabízejí širokou škálu FPGA obvodů

DSP = Digital signal processor

SPS

68

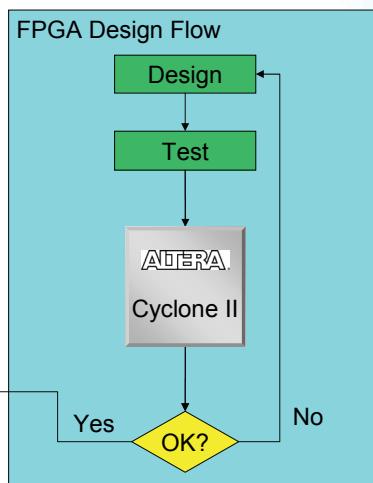
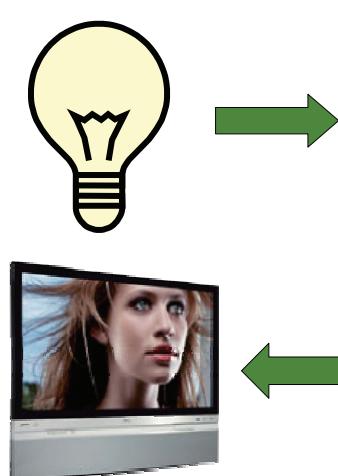
Field-Programmable Gate Array Geographic Dollar Consumption by Major SIA Defined Regions

SPS

69

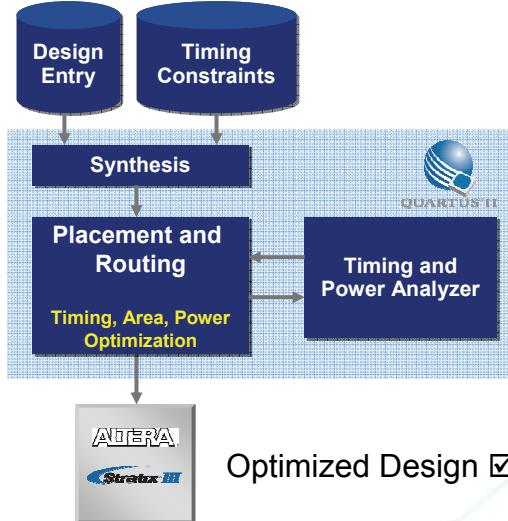
Getting a Product Out

ALTERA, ARRIA, CYCLONE, HARDCOPY, MAX, MEGACORE, NIOS, QUARTUS & STRATIX are Reg. U.S. Pat. & Tm. Off.
and Altera marks in and outside the U.S.

Quartus II Design Flow

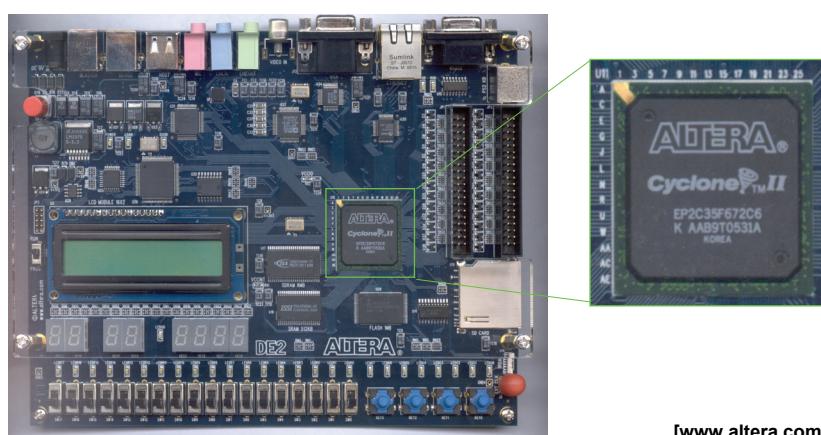

ALTERA, ARRIA, CYCLONE, HARDCOPY, MAX, MEGACORE, NIOS, QUARTUS & STRATIX are Reg. U.S. Pat. & Tm. Off.
and Altera marks in and outside the U.S.
71

ALTERA

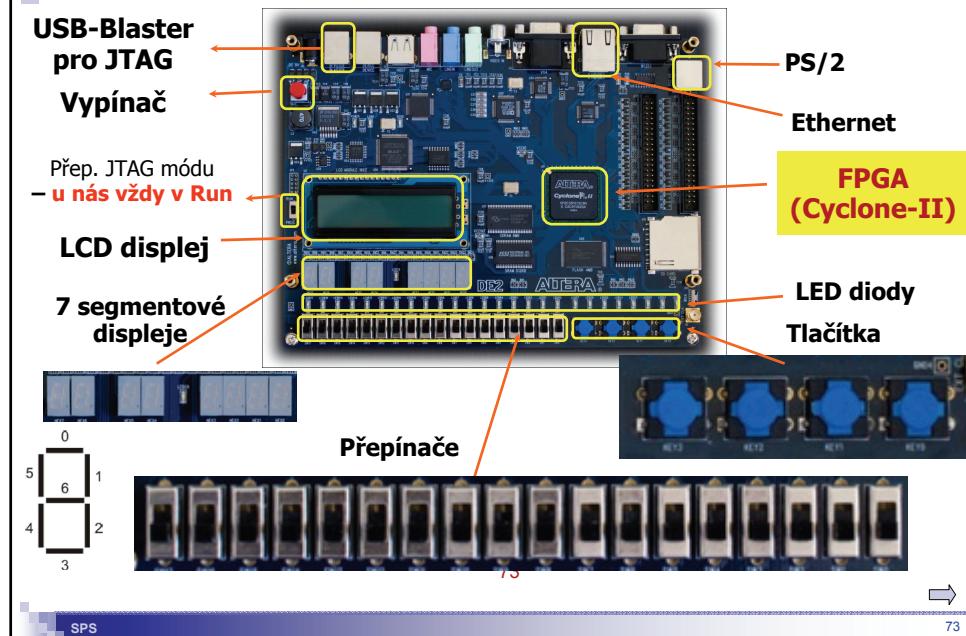
FPGA Example

■ Altera Development Education Kit DE2

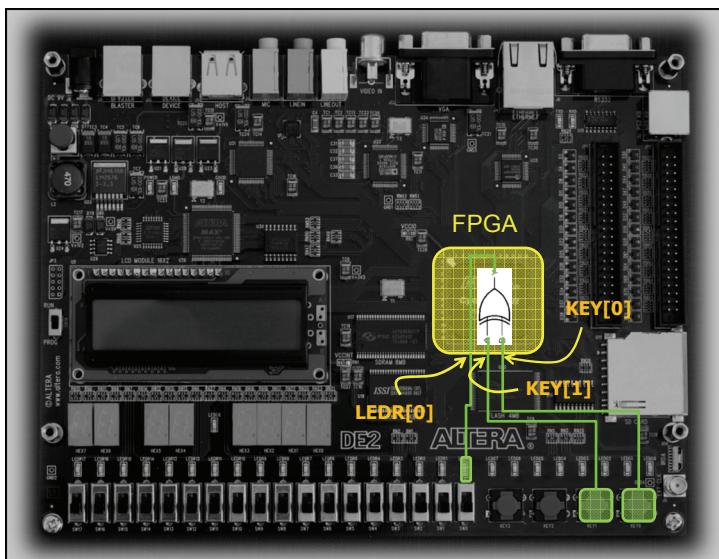

[www.altera.com]

Vybrané prvky DE2

Příklad jednoduchého obvodu

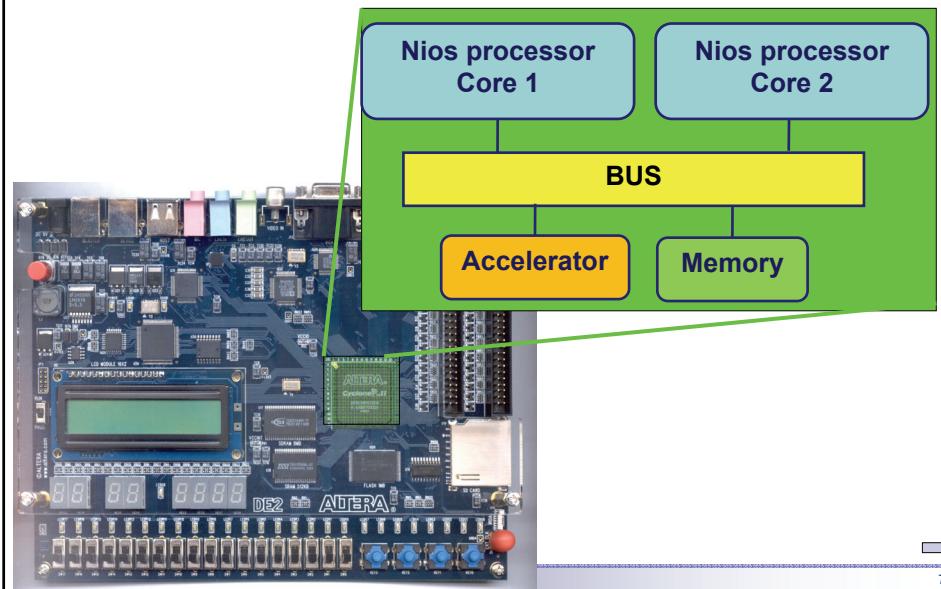

SPS

74

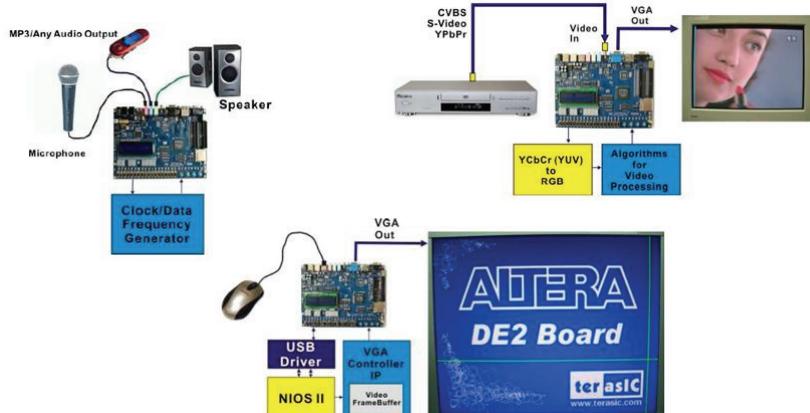
74

Příklad návrhu: Víceprocesorový systém

75

Příklady systémů na DE2

76

SPS